

İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI

(Employer's Liability Insurance)

Fatih ÖLMEZ*

ÖZET

İş kazası ya da meslek hastalığı sonucu ortaya çıkan zararlar sosyal sigorta kapsamında olduğundan, bu zarar Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri çerçevesinde karşılanacaktır. Fakat sosyal sigorta teminat limitleri, meydana gelen kaza sonucundaki zararları tam olarak karşılamaktan uzaktır. Bu durumda zarara uğrayan işçinin, Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan aldığı tazminatı aşan zararları için işverenden tazminat talep etme hakkı devam eder. Ayrıca SGK da şartları gerçekleştiğinde, işçiye ödediği tazminat sebebiyle işverene rücu edebilir.

İşçinin uğradığı zarar sonucunda SGK'nın tazmin ettiği kısmın sınırlı olması, kalan kısımdan işverenin sorumlu olması ve SGK'nın işverene rücu etme ihtimali, işverenlere bu sorumluluklarını sigorta ettirme ihtiyacını doğurmuştur. Böylece işveren sorumluluk sigortası ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: İşveren sorumluluk sigortası, iş kazası, meslek hastalığı, rücu.

Abstract

The damages resulting from occupational accidents or diseases are in the scope of social insurance. For this reason, the damages will be compensated within the framework of Social Security and General Health Insurance Code. However; social insurance coverage limits are far from meeting the accident damages that occurred. In this case, the injured worker's right continues to demand compensation from employer for the damages, which exceed the limits of the compensation provided by the Social Security Agency. Moreover; when the circumstances allow, Social Security Agency can recourse to the employer because of the compensation paid to workers.

The need for making employers insure their responsibilities arose for some reasons. The first one is that; Social Security Agency provides just a limited part of the compensation of the worker's damage. Then, employers become responsible to sustain the rest of the compensation for worker's damage. Moreover, Social Security Agency can have the right to recourse to the employer's when the circumstances allow. Thus; employer liability insurance emerged.

* İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı.

Keywords: Occupational accidents or diseases, liability insurance, Social Security Agency.

GİRİŞ

İşçinin iş kazasına uğraması ya da meslek hastalığına yakalanması sosyal sigorta kapsamında olduğundan, işverenin kuruma ödediği primler bağlamında bu zarar Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri çerçevesinde karşılanacaktır. Ancak sosyal sigorta teminat limitleri meydana gelen kaza sonucundaki zararları tam olarak karşılamaktan uzaktır¹. Bu durumda zarara uğrayan işçinin, Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan aldığı tazminatı aşan zararları için işverenden tazminat talep etme hakkı devam eder. Ayrıca SGK da şartları gerçekleştiğinde, işçiye ödediği tazminat sebebiyle işverene rücu edebilecektir.

İşverenin işçiye karşı olan tazminat sorumluluğu ve SGK'nın işverene rücu etmesi durumu, meydana gelen iş kazasının bir işyerinde birden çok işçinin ölüm veya sakat kalmasına yol açacak kadar büyük olması halinde, tazminat miktarının büyüklüğü sebebiyle bazı işverenler için mali yıkıntıya sebep olacak boyutlara varabilir².

İşçinin uğradığı zarar sonucunda SGK'nın tazmin ettiği kısmın sınırlı olması, kalan kısımdan işverenin sorumlu olması ve SGK'nın işverene rücu etme ihtimali, işverenlere bu sorumluluklarını sigorta ettirme ihtiyacını doğurmuştur. Böylece işveren sorumluluk sigortası ortaya çıkmıştır.

Sorumluluk sigortası, sigorta ettirenin malvarlığının, sigortacı tarafından, prim karşılığında sorumluluğun ekonomik sonuçlarına karşı sigorta güvencesi altına alınmasını öngören bir sözleşmedir³. Sorumluluk sigortasında sigorta ettiren, malvarlığında meydana gelmesi muhtemel bir eksilmeye karşı kendisini güvence altına alır⁴. Sorumluluk sigortası, ihtiyacın karşılanması kriteri açısından yapılan ayırmda zarar sigortalarından pasif sigortasının içinde, rizikonun konusu bakımından yapılan ayırmda malvarlığı sigortalarının içinde yer almaktadır⁵. Sorumluluk sigortaları kendi içinde ise zorunlu ve ihtiyari olmak üzere ikiye ayrılır.

İşveren sorumluluk sigortası genel şartlarında sigorta teminatının kapsamı, te-

¹ Muzaffer Aktaş, "İşveren Sorumluluk Sigortası", *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri*, İstanbul, 1977, s. 109.

² Aktaş, s. 115.

³ Samim Ünan, *İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko*, Beta, İstanbul, 1998, s. 8; Merih Kemal Omağ, "TTK ile 1992 Tarihli Belçika Kanunu Açısından Hukuki Sorumluluk Sigortaları", *Sigorta Hukuku Dergisi*, 1997, S. 1, s.71.

⁴ Bozer, *Sigorta Hukuku*, s. 119.

⁵ Ünan, *İsteğe Bağlı Sorumluluk Sigortasında Riziko*, s. 13; Mertol Can, *Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Genel Bir Bakış*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, t.y., s. 9.

minat dışında kalan haller, sigorta ettirenin sözleşmenin kuruluşunda, devamında ve riziko gerçekleştiğinde ortaya çıkan ihbar yükümlülükleri ile zarar ve tazminat sonuçları gibi konular düzenlenmiştir.

1. İşveren Sorumluluk Sigortasının Kapsamı - Sigorta Edilen Riziko

1.1. Genel Olarak

İşveren sorumluluk sigortası genel şartlarının 1. maddesi şu şekildedir⁶:

“Bu poliçe, işyerinde meydana gelebilecek iş kazaları sonucunda işverene terettüp edecek hukuki sorumluluk nedeniyle işverene bir hizmet akdi ile bağlı ve Sosyal Sigortalar Kanununa tabi işçiler veya bunların hak sahipleri tarafından işverenden talep edilecek ve Sosyal Sigortalar Kurumu’nun sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri ile yine aynı Kurum tarafından işverene karşı iş kazalarından dolayı ikame edilecek rücu davaları sonunda ödenecek tazminat miktarlarını, poliçede yazılı meblağlara kadar temin eder.

Sigortacı ayrıca bu sigorta ile ilgili olarak bir dava açılması halinde hükmolunan mahkeme masrafları ile avukatlık ücretlerini ödemekle yükümlüdür. Şu kadar ki, hükmolunan tazminat sigorta bedelini geçerse sigortacı, avukatlık ücreti dahil dava masraflarına, ancak sigorta bedeli nisbetinde iştirak eder.”

Maddede de görüldüğü gibi sigorta kapsamına sınırlamalar getirilmiştir. İşveren sorumluluk sigortasının kapsamı, iş kazası sonucu SGK’nın sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri ile SGK’nın rücu etmesi sonucu talep edilen tazminat miktarı ve dava masrafları ile avukatlık ücretidir.

Riziko, genel olarak ilerde gerçekleşmesi muhtemel ve zarar veya başkaca uygun olmayan bir hal doğuran, geleceğe ait bir olaydır⁷. İşveren sorumluluk sigortasında riziko ise iş kazası sonucu SGK’nın sağladığı yardımları aşan bir zararın bulunması ve bu zararın tazminin işverenden talep edilmesi ile SGK’nın işçi veya işçinin hak sahiplerine ödeme yaptıktan sonra işverene rücu etme ihtimalidir. Hemen belirtmek gerekir ki, meslek hastalıkları sonucunda ortaya çıkan tazminat talepleri ile manevi tazminat talepleri, işveren sorumluluk sigortasının teminat kapsamına kural olarak

⁶ 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 11. maddesine göre “Sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Müsteşarlıkça onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenir”. Maddeye göre genel şartlar için Hazine Müsteşarlığı’nın onayı gereklidir. Burada genel şartların kim tarafından çıkarılacağı düzenlenmemiş olmasına rağmen uygulamada Hazine Müsteşarlığı tarafından düzenlenmektedir. Bkz. Rayegan Kender, **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, On İki Levha, 12. Baskı, İstanbul, 2013, s.71.

⁷ Tekin Memiş, **Yangın Sigortasında Riziko**, Seçkin, Ankara, 2001, s.21; Kender, Sigorta Hukuku, s. 286; Merih Kemal Omağ, **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, 1985, s.9.

girmemektedir. Bunlar, genel şartların 2. maddesine göre, sözleşmede ayrıca belirtilmek suretiyle teminat kapsamına dahil edilebilirler.

1.2. İş Kazası Sonucu SGK'nın Yaptığı Yardımları Aşan Zararlar

İş kazası veya meslek hastalığında işçinin zararı prensip itibariyle Sosyal Sigorta ödenek ve yardımları ile karşılanmak gerekir. Fakat Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, işçinin bütün zararının sosyal sigorta ödenek ve yardımı ile karşılanmasına imkan vermemekte, çok kere işçinin sosyal sigorta ile karşılanmayan zararı kalmaktadır⁸.

Genel şartlarda belirtildiği üzere “*Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sağladığı yardımların üstündeki*” tazminat miktarı teminat kapsamındadır. TTK'nın sorumluluk sigortalarına ilişkin 1484. maddesi de aynı yöndedir. TTK. m. 1484'e göre “*Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer.*”

İşveren sorumluluk sigortası da, iş kazası nedeniyle ortaya çıkan tüm zararları kayıtsız şartsız karşılamamaktadır. Bu itibarla, bu sigortaya rağmen, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun işverenden aldığı primler karşılığında iş kazalarından dolayı hak sahiplerine karşı olan sorumluluğu devam etmektedir. Bu kapsamda, iş kazası nedeniyle doğan zararlardan, ilk veya son olarak SGK üzerinde kalması gerekenler, İşveren Sorumluluk Sigortası teminatı kapsamında değildir⁹.

Sigorta edilen sorumluluk, iş kazası nedeniyle, işçi ve onun hak sahipleri tarafından talep edilecek tazminatların nihai olarak işveren üzerinde kalacak olan kısım¹⁰. İşverenin işçiye karşı sorumluluğu, işçinin sosyal sigorta tarafından karşılanmayan zararlarına münhasırdır¹¹.

1.3. SGK'nın İşverene Rücu Etmesi

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'na göre sigorta teminatı kapsamındaki ikinci hal, SGK tarafından işverene karşı iş kazalarından dolayı açılan rücu davaları sonunda ödenecek tazminattır.

SGK'nın işverene rücu etmesinin şartları Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Si-

⁸ Kemal Oğuzman, “İşverenin Hukuki Mesuliyeti ve Bu Mesuliyetin Sigorta Edilmesi”, **Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri**, İstanbul, 1977, s. 96.

⁹ İnan Deniz Dinç, “**Türk Hukukunda İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko ve Teminatın Kapsamı**”, **Ergon Çetingil ve Rayegan Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı**, 2007, s. 473.

¹⁰ Rayegan Kender, “İşveren Sorumluluk Sigortasında Akit Öncesi İhbar Görevi”, **Vecdi Aral'a Armağan**, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2001, s. 430.

¹¹ Oğuzman, s. 96.

gortası Kanunu'nun 21. maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin 1.fıkrasına göre, iş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödetirilir. 21. maddenin 2. fıkrasına göre ise, iş kazası veya meslek hastalığı, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir.

Maddede de görüldüğü üzere SGK'nın işverene rücu edebilmesi için iş kazasının, işverenin kastı ya da iş güvenliği mevzuatına aykırı bir halin bulunması gerekir. Hemen belirtmek gerekir ki, işverenin kasıtlı davranışı sonucu meydana gelen iş kazasından doğan sorumluluk, genel şartlara göre sigorta teminatının kapsamına dahil değildir (İSSGŞ m. 3/a). Aynı şekilde emredici olarak düzenlenmiş TTK. 1429 hükmüne göre de “*Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez.*” Yine sorumluluk sigortalılarına ilişkin kasten neden olma başlıklı 1477. maddeye göre: “*Sigortacı, sigortalının, sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlarından sorumlu olmaz.*”

Kurumun rücu hakkı, miktar bakımından, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı ile sınırlıdır. Kurum tarafından bu kapsam dışında yapılan yardımlar işverene rücu edilemeyeceğinden, iş kazasının meydana geliş şeklinin araştırılması ile ilgili müfettiş ve araştırma giderleri gibi masraflar işverenden talep edilemeyecek, dolayısıyla sigortanın kapsamı dışında olacaktır¹².

1.4. Dava Masrafları ve Avukatlık Ücreti

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m. 1'e göre, sigortacı ayrıca, bu sigorta ile ilgili olarak bir dava açılması halinde hükmolunan mahkeme masrafları ile avukatlık ücretlerini de ödemekle yükümlüdür. Şu kadar ki, hükmolunan tazminat sigorta bedelini geçerse sigortacı, avukatlık ücreti dahil dava masraflarına, ancak sigorta bedeli nisbetinde iştirak eder.

TTK'nın sorumluluk sigortalılarına ilişkin hükümleri arasında yer alan “*Hukuki*

¹² Dinç, s. 475.

Koruma” başlıklı 1474. maddesine göre de, “ (1) Sigortalı aleyhine bir istem ileri sürüldüğünde, isteme ilişkin makul giderler sigortacı tarafından karşılanır; sigorta bedelini aşan giderlerin ödenebilmesi için sözleşmede hüküm bulunmalıdır. (2) Sigortacı, sigortalının istemi üzerine, giderler için avans vermek zorundadır.” Kanun gerekçesine göre bu madde ile getirilen düzenleme, mal sigortalarında söz konusu olan zararı önleme azaltma yükümlülüğünün bir anlamda sorumluluk sigortalarındaki uzantısıdır. Zira sigortalının kendi haklarını korumak için yapmış olduğu girişimler sigortacının ödeyeceği tazminat miktarına da etki edecektir. Bu nedenle yapılan masrafların sigorta teminatı içinde olduğu kabul edilmiştir. Ancak, mal sigortalarındaki zararı önleme ve azaltma yükümlülüğünden farklı olarak, yapılan masrafların sigorta teminatını aşması halinde karşılanabilmesi sözleşmede hüküm bulunmasına bağlanmıştır. Zira hakkı koruyucu işlemlerden doğan masraflar büyük meblağlara ulaşabilmektedir. Kanun gereği bu masrafların doğrudan doğruya sigortacıya yükletilmesi ise, sigortacıyı önceden sınırlarını tahmin edemediği bir teminatla karşı karşıya bırakmak demektir. Doğal olarak bu durum da prim hesaplamalarında zorluklara neden olur.

TTK. m. 1474 gereği karşılanacak bu giderlerin mâkul, yani kabul edilebilir miktarda olması da aynı düzenlemenin gereğidir. Sigortacı bu konuda yapılan aşırı ve gereksiz giderleri karşılamakla yükümlü değildir¹³.

2. Sigorta Bedeli – Teminat Limiti

Sorumluluk sigortasında, zorunlu olmamakla birlikte, sigortacının sorumlu olacağı en yüksek tutar belirtilerek korumanın kapsamı daraltılır. Bu uygulama rizikonun hesaplanabilir ve sigortalanabilir olmasını sağlamak açısından olduğu kadar, reasürans kuvertürünü kolaylaştırmak açısından da gerekli görülmektedir¹⁴.

İşveren sorumluluk sigortasında limitler, kaza başına ya da kişi başına göre tespit edilmektedir¹⁵. Kaza başına teminat limitinin tespitinde esas olan unsur, bir kazada en çok ne kadar bir zarar olabileceği ihtimalidir. Ancak uygulamada genellikle kaza başına teminat meblağı kişi başına teminat meblağının 3 veya 4 misli olarak tespit edilmektedir¹⁶.

Sigortacı, sigortalı işverenin iş kazasına uğrayan işçisine ödeyeceği tazminatı poliçede gösterilen limite kadar öder. Eğer işçi tarafından daha büyük bir tazminat talep edilmiş ve mahkeme de işvereni bu yolda bir tazminat ödemeye mahkum etmişse,

¹³ Işıl Ulaş, **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku: Genel Hükümler-Mal ve Sorumluluk Sigortaları**, 8. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s. 775.

¹⁴ Ünan, **İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko**, s. 105.

¹⁵ Alaattin Büyükkaya, “İşveren Sorumluluk Sigortasının Mahiyeti”, **Sigorta Dünyası**, C. 20, S. 230, 1979, s. 31.

¹⁶ Aktaş, s. 118.

sigortacı bu tazminatı ancak poliçede ödemeyi taahhüt ettiği miktara kadar öder ve bunun üzerinde kalan meblağ da bizzat işveren tarafından tazmin edilir¹⁷.

3. Teminat Dışında Kalan Haller

3.1. Aksine Sözleşme Yoksa Teminat Dışında Kalan Haller

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 2. maddesinde aksine sözleşme yoksa sigorta teminatının dışında kalan haller sayılmıştır. Yani maddede sayılan haller kural olarak teminat dışındadır fakat bunlar sigortacı ile sigorta ettirenin anlaşması sonucu teminat kapsamına alınabilirler.

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 2. maddesine göre, aksine sözleşme yoksa teminat kapsamı dışında kalan haller şunlardır:

- 1- İşçilerin, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak getirilip götürülmeleri sırasında,
- 2- İşçilerin, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda meydana gelen iş kazaları,
- 3- Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında meydana gelen iş kazaları,
- 4- Meslek hastalıkları sonucunda vaki olacak tazminat talepleri,
- 5- Manevi tazminat talepleri.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 13/1, c ve e bendine göre, bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda ve sigortalının, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında meydana gelen kazalar da iş kazası sayılmasına rağmen, bu kazalardan doğan sorumluluk işveren sorumluluk sigortasının normal kapsamına alınmamıştır. Bu şekilde meydana gelecek iş kazasının da işveren sorumluluk sigortası kapsamına alınması için sözleşmede bunun kararlaştırılması gerekir.

Mağdura manevi tazminat olarak ödenen para; onun parasal bir zararını karşılamayıp, sadece bu paranın mağdura duyduğu acı, elem ve ızdırabı telafi edeceği düşünülür¹⁸. Bir çok halde, mağdura ödenen paranın, onun gerçek zararını karşılayıp karşılamadığını tespit etmek de imkansızdır. Ayrıca her ne kadar kanunda bazı kriterler sevk edilmişse de; yargısal değerlendirmelerde en fazla sübjektiflik, manevi tazminat taleplerinde yaşanır. Bu sebeplerle manevi tazminat talepleri bakımından risk hesabı yapmada çeşitli güçlükler bulunmaktadır¹⁹. Bu yüzden de her sigortacının manevi tazminat talepleri için sigorta himayesi vermeyi tercih etmeyeceği düşünül-

¹⁷ Aktaş, s. 118.

¹⁸ Can, s. 29.

¹⁹ Can, s. 30.

müş ve genel şartlarda aksi kararlaştırılmadıkça sigortacının manevi tazminat taleplerinden sorumlu olmayacağı hükme bağlanmıştır²⁰.

Bu sınırlamaların bazılarının geçerli olmasını istemeyen sigorta ettirenlerin mutlaka sigortacıyla yapılan görüşmede bunu yerine getirecek şekilde poliçenin düzenlenmesini sağlaması gerekir. Aksi taktirde, sigortacının sorumluluğu genel şartlardaki bu sınırlamalar dikkate alınarak tayin edilir²¹.

3.2. Mutlak Olarak Teminat Dışında Kalan Haller

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 3. maddesinde mutlak olarak sigorta teminat kapsamında olmayan haller belirtilmiştir. Bu halleri sigorta ettiren ile sigortacı anlaşarak dahi sigorta kapsamına alamazlar. Genel şartların 3. maddesine göre şu haller mutlak olarak teminat kapsamı dışında yer almaktadır:

a) *Kasden ika olunan veya bilerek sebebiyet verilen olaylar sonucu doğacak zarar ve ziyan talepleri,*

b) *Bir mukavelenin ifasına veyahut hususi bir anlaşmaya dayanıp, sigortalının kanuni sorumluluk ölçüsünü aşan talepler,*

c) *Harp, her türlü harp olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma (harp ilan edilmiş olsun, olmasın) iç harp, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler sebebiyle meydana gelen bütün ziya ve hasarlar,*

d) *İşverenin iştigal konusu dışında kalmak şartı ile, herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden husule gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyoaktivite bulaşmalarının ve işverenin iştigal konusu içinde olsun veya olmasın bunların getirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu bütün ziya ve hasarlar bu bentte geçen yanma deyimi kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım "fission" olayını kapsayacaktır.*

e) *3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar.*

Savaş halleri, nükleer olaylar ve kasten gerçekleştirilen eylemler nedeniyle oluşan rizikolar tüm sigorta türlerinde teminat dışında bırakılan rizikolardır²². Savaş ve benzeri politik rizikolar riskin büyüklüğünün tespitindeki imkansızlık ve rizikonun belirsizliği ilkesine aykırı bir ortam yaratması nedeniyle, sigortacılar tarafından teminat verilmeyen hallerdir²³.

²⁰ Can, s. 30.

²¹ Can, s. 23.

²² Dinç, s. 477.

²³ Dinç, s. 477.

Genel şartlar m. 3'de, teminat dışında bırakılan bir diğer hal de, işverenin kanuni sorumluluk ölçülerinin üstünde kalan zararları bir sözleşme nedeniyle tazmin etmesidir. Örneğin, işverenin bir toplu veya bireysel iş sözleşmesi ile, meydana gelecek bir iş kazası nedeniyle genel hükümlere göre üzerine düşen yükümlülüklerden daha fazlasını üstlenmiş olması halinde, bu yükümlülükleri aşan talepler sigorta kapsamında olmayacaktır²⁴.

İşverenin kasıtlı davranışı sonucu meydana gelen iş kazasından doğan sorumluluk, genel şartlara göre sigorta teminatının kapsamına dahil değildir (İSSGŞ m. 3/a). Aynı şekilde emredici olarak düzenlenmiş TTK. 1429 hükmüne göre de “*Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez.*”

İlaveten, herhangi bir nükleer olay sonucu meydana gelen iş kazalarının teminat dışında kalması için, genel şartlarda da açıkça belirtildiği üzere, nükleer olayın işverenin iştiğal konusu dışında olması gerekir. İşveren nükleer faaliyetlerle iştiğal ediyorsa meydana gelen kaza sigorta teminatı kapsamındadır.

Burada son olarak genel şartların tazminat miktarının tespiti başlıklı 9. maddesinde belirtilen teminat dışı hale de değinmek gerekir. Genel şartların 9.maddesinin son iki cümlesine göre: “*Dava masrafları, yukarda 1. madde ile ifade edildiği gibi sigortacıya aittir. Ancak cezai takibatdan doğan diğer bilimum masraflarla muhtemel para cezaları sigorta teminatı dışında kalır.*” Genel şartların sistematığına uygun bir şekilde düzenlenmediğinden, bu istisnanın mutlak olarak sigorta kapsamı dışında mı olduğu yoksa tarafların anlaşmalarıyla sigorta kapsamına alınabilecek hususlardan mı olduğu belirsizlik taşımaktadır. Burada Türk Ticaret Kanunu'nun, “*Geçerli Olmayan Sigorta*” başlıklı 1404. maddesi dikkate alınmalıdır. Söz konusu hükme göre “*Sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamaz.*” Bu sebeple de bu istisnanın aksi kararlaştırılamaz ve cezai takibattan doğan para cezaları sigorta teminatı kapsamına alınamaz. Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, sorumluluk sigortalarının, kanun koyucunun müsaade etmediği ve hakkında maddi bir müeyyide öngördüğü bir fiilden doğan zarar dolayısıyla ödemek zorunda kalacağı tazminatın sigortacı tarafından karşılanması hususudur²⁵. Yani konumuza göre örnek verecek olursak iş kazasına sebebiyet vermek kanuna göre “*kişilik haklarına aykırı bir fiil*” olarak kabul edilir fakat bundan doğan zarar İşveren Sorumluluk Sigortası yoluyla sigortalılabilmektedir. Bu durumda ana kriter doktrinde *Atabek*'in de belirttiği üzere sigortalılabilecek hususun kanunen suç

²⁴ Dinç, s. 478.

²⁵ Can, s. 30.

olup olmadığı hususu olmalıdır²⁶. Yazara göre kasten işlenmeyen ve bilhassa kabahat türünden olan suçlar sebebiyle ortaya çıkacak zararların tazmini sigortalanabilecektir²⁷. Ayrıca para cezası bakımından da bir ayırım yapmak gerekirse, kasten işlenmiş bir suça verilen para cezasının sigortalanması mümkün değildir. Fakat kast dışında işlenen suç sonucu verilen para cezaları ile idari para cezaları sigorta teminatı kapsamına alınabilecektir.

4. Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri

4.1. Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğü

Bir sigorta sözleşmesinin gerek kurulması, gerek icrası safhalarında, riziko ile prim arasında uygunluk bulunması gerekir²⁸. Sözleşme öncesi ihbar görevinin amacı da riziko ile prim arasında dengenin sağlanmasıdır²⁹. Bundan ötürü sigorta ettiren tarafından, riziko ile prim arasında dengeyi sağlayacak hususların sigortacıya bildirilmesi gerekir³⁰.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1435. maddesinde sigorta ettirenin sözleşme yapılırken mevcut olan beyan yükümlülüğü düzenlenmiştir. Buna göre, sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli kabul edilir. Sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır. Bu hüküm gereği sigorta ettiren, sigorta sözleşmesi yapılırken sigortacı bakımından önemli hususları bildirmekle yükümlüdür.

Sigorta sözleşmesinin kurulması sırasında beyan yükümlülüğüne aykırılık durumunda, sigortacı TTK. m. 1439'da gösterilen haklarını kullanabilir. TTK.'da sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlalinde kusur ve nedensellik bağının aranıp aranmayacağı, rizikonun gerçekleşmesinden önce ve rizikonun gerçekleşmesinden sonraki safhalar dikkate alınarak düzenlenmiştir³¹. Cayma sadece riziko gerçekleşmemişse mümkündür. Rizikonun gerçekleşmiş olması halinde ise sigorta tazminatı borcunun

²⁶ Reşat Atabek, **Sigorta Hukuku**, İstanbul, 1950, s. 68.

²⁷ Atabek, s. 68.

²⁸ Kender, **Sigorta Hukuku**, s. 209.

²⁹ Fırat Öztan, **Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1966, s. 1; Kender, **Sigorta Hukuku**, s. 213; Zehra Şeker Ögüz, **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi**, İstanbul, Filiz, 2010, a.g.e., s. 31.

³⁰ Fatih Ölmez, **Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s. 90.

³¹ Şeker-Ögüz, s.124.

tamamen veya kısmen ortadan kalkması hali söz konusudur³². İhlalin varlığı rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenilmişse sigorta ettirenin kusuru olmasa dahi TTK. m. 1439/1 gereği cayma hakkı kullanılabilir. Henüz riziko gerçekleşmemiş olduğundan nedensellik bağının bulunması da söz konusu değildir³³. TTK. m. 1439/2’de rizikonun gerçekleşmesinden sonra kusurun ağırlığına göre ayrıma gidilmiştir. Eğer kusur kast derecesinde ise ve nedensellik bağı da bulunuyorsa sigortacının tazminat ödeme borcu ortadan kalkar. Kast derecesinde kusur bulunmasına rağmen illiyet bağı yoksa, ödenen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki oran dikkate alınarak sigorta tazminatı ödenir. Kusur kast derecesinde değilse, bu ihlal tazminatın miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihlalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır.

4.2. Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Devamı Sırasındaki İhbar Yükümlülüğü

Sigorta sözleşmesinde prim ile sigorta edilen riziko arasında denge sağlanması için sigorta ettirenin akit yapılırken rizikoya etki eden hususları sigortacıya bildirmesi yetmeyip, sigorta süresi içinde rizikoyu ağırlaştıracak bir durumun gerçekleşmesi halinde de, bunun sigorta ettiren tarafından sigortacıya bildirilmesi gerekir³⁴.

TTK. m. 1444’e göre “*Sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemlerde bulunamaz.*” Maddenin gerekçesinde de sigortalının, “*sözleşme yapıldıktan sonra şartlarda ve özellikle tehlikenin gerçekleşme ihtimalinde sözleşmeyi etkileyebilecek nitelikte*” değişiklikleri sigortacıya bildirilmekte yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Sigorta sözleşmesinin süresi içerisindeki ihbar görevinin ihlali halinde sigortacının sözleşmeyi feshetme veya prim farkı isteme hakkı vardır. TK. m. 1445’e göre, sigortacı sözleşmenin süresi içinde, rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını öğrendiği takdirde, bu tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkı isteyebilir. Farkın on gün içinde kabul edilmemesi hâlinde sözleşme feshedilmiş sayılır. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin ihmali belirlendiği ve değişikliklere ilişkin beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği saptandığı takdirde, söz konusu ihlal tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre,

³² Samim Ünán, “Türk Ticaret Kanunu Taslağı”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, S. 1, 2005, s. 137.

³³ Şeker-Öğüz, **a.g.e.**, s.125.

³⁴ Kender, **Sigorta Hukuku**, s. 232; Ali Aylı, “*Türk Sigorta Hukukunda Rizikoyu Ağırlaştırmama Ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri*”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 10, C. 10, S. 2, s. 154.

tazminattan veya bedelden indirim yapılır. Sigorta ettirenin kastı hâlinde ise meydana gelen değişiklik ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacı sözleşmeyi feshedebilir; bu durumda sigorta tazminatı veya bedeli ödenmez. Bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder. Sigortacı, rizikonun gerçekleşmesinden önce, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü kasıtlı olarak ihlal ettiğini öğrenince, sözleşmeyi feshetse bile, değişikliğin meydana geldiği sigorta dönemine ait prime hak kazanır³⁵.

4.3. Zarar Vukuunda Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 8. maddesinde, zarar vukuunda sigorta ettirenin yerine getirmesi gereken yükümlülükler düzenlenmiştir. Buna göre sigorta ettiren, poliçe teminatına girebilecek herhangi bir iş kazası vukuunda aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüdür:

a) *İşbu sözleşmeye göre, sigorta ettirenin sorumluluğunun mucip olabilecek her hadiseyi, buna muttali olduğu andan itibaren beş gün içinde sigortacıya yazıyla ihbar etmek,*

b) *Sigortalı değilmişçesine gerekli kurtarma ve korunma tedbirlerini almak ve bu maksatla sigortacı tarafından verilecek talimata elinden geldiği kadar uymak,*

c) *Sigortacının talebi üzerine, iş kazasının sebebi ile hangi hal ve şartlar altında vukua geldiğini ve neticelerini tespitte yararlı ve sigortalı için sağlanması mümkün gerekli bilgi ve belgeleri (aslı ve kendisi tarafından tasdikli sureti veyahut fotokopisi) gecikmeksizin vermek ezcümle, hadisenin hangi gün ve saatte ve nerede vaki olduğunu ve rücu hakkının kullanılmasına yararlı sigortalı için sağlanabilecek gerekli bilgi ve belgeleri temin ve muhafaza etmek,*

d) *İş kazasının sebebi ile hangi hal ve şartlar altında vukua geldiğini tespit ve sorumluluğun tayini için yapılacak tahkikatta ve delillerin toplanmasında sigortacıya elinden gelen yardımda bulunmak,*

e) *İş kazasından dolayı, sigorta ettiren dava yolu ile veya sair suretle bir tazminat talebi karşısında kalır veya aleyhine cezai takibata geçilirse, keyfiyetten sigortacıyı derhal haberdar etmek ve tazminat talebine ve cezai takibata müteallik olarak almış olduğu ihbarname, davetiye gibi bilcümle tebliğnameleri derhal sigortacıya tevdi etmek.*

f) *Dava açılması halinde davanın takip ve idaresi için sigortacının göstereceği avukata lazım gelen vekaletnameyi vermek,*

g) *Tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu haklarının tespiti için sigortacının yetkili kıldığı temsilcilerinin iş kazası sonucundaki zararlarla ilgili belgeler üzerinde yapacakları araştırma ve incelemelere müsaade etmek,*

³⁵ Ölmez, s. 95.

h) Sigorta konusu ile ilgili başkaca sigorta sözleşmeleri varsa bunları sigortacıya bildirmek.

i) Sigorta ettiren sigortacının ikame edebileceği davaya yararlı ve elde edilmesi mümkün belge ve bilgileri vermek.

Rizikonun gerçekleştiğini ihbar yükümlülüğü, diğer sigorta dal ve konularında olduğu gibi işveren sorumluluk sigortasında da önemlidir. Rizikonun meydana gelmesinden sonra gecikmeksizin durumdan haberdar edilen sigortacı bu sayede soruşturma ve araştırma için delilleri kaybolmadan toplayıp değerlendirme imkanına sahip olur³⁶.

Bu yükümlülüğün ihlal edilmesi halinde TTK. m. 1446/2, 1447/2, 1448/2 hükümleri gereği, ihlal sebebiyle sigortacının ödeyeceği tutar artarsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır.

5. Rizikonun Gerçekleşmesi

Eski TTK döneminde sorumluluk sigortalarında rizikonun ne zaman gerçekleşmiş sayılacağı hususu tartışmalıydı. Tartışma, riziko zarar doğuran olayın meydana geldiği anda mı gerçekleşmiş olduğu yoksa bu zarar sebebiyle sigortalıdan tazminat talep edildiği anda mı gerçekleşmiş olduğu hususundaydı³⁷. Eğer rizikonun gerçekleşme anı sigortalıdan tazminat talep etme anı olarak kabul edilirse, sigorta süresi içerisinde zarar doğuran olay gerçekleşip, sigorta süresi sona erdikten sonra sigortalıdan tazminat talep edilmesi halinde, sigortacı riziko anında sigorta korumasının mevcut olmadığı yönünde savunmada bulunarak zararı ödemedi kaçınma imkanına sahip olacaktır. Yeni TTK ile bu tartışmalar sona ermiştir. Sorumluluk sigortalarına ilişkin 1473. maddenin 1. fıkrasına göre: “*Sigortacı sorumluluk sigortası ile, sözleşmede aksine hüküm yoksa, sigortalının sözleşmede öngörülen ve **zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu** nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder.*” Maddeden anlaşıldığı üzere olay sigorta süresi içerisinde gerçekleşmiş olduktan sonra, zararın sözleşme süresinden daha sonra doğması veya talep edilmesi önemli değildir. Fakat madde emredici değildir. Taraflar bunun aksini kararlaştırabilirler.

Konu işveren sorumluluk sigortası bakımından değerlendirildiğinde ise, iş kazası sigorta süresi içerisinde gerçekleştiği takdirde, sigortalının işverenden tazminat talebinin ya da SGK'nın rücu için açtığı dava tarihinin sigorta süresinin sona ermesinden sonra olması sigortacının sorumluluğunu etkilemez.

³⁶ Aktaş, s. 120.

³⁷ Tartışmalar hakkında bkz. Oğuzman, s. 140 vd.

6. Tazminatın Ödenmesi

İşçinin, işverene ait işyerinde oluşan *iş kazası* sonucu uğrayacağı *gerçek zarar* miktarı ile bu nedenle yapılan mahkeme ve avukatlık ücretinin toplamı sigortacının sigortalısına ödeyeceği tazminat miktarını oluşturmaktadır³⁸. Sorumluluk sigortası bir meblağ sigortası değil, zarar sigortası niteliğinde olduğundan üçüncü kişilerin gerçek zararlarının giderilmesi amacını güder. Dolayısıyla bu tür sigorta poliçelerinde gösterilen meblağlar sigortacının sorumlu olduğu azami miktarı gösterip³⁹, her halükarda o meblağın ödeneceği anlamına gelmez. Gerçek zarar hesaplanarak ödenir.

Sorumluluk sigortalarına ilişkin TTK. m. 1475'e göre, sigortalı sorumluluğunu gerektirecek olayları, on gün içinde, sigortacıya bildirir. Sigortalı kendisine yöneltilen istemi, aksi kararlaştırılmamışsa derhâl sigortacıya bildirir. Bu bildirim üzerine veya zarar görenin sigortacıya doğrudan başvurması hâlinde 1427. madde uygulanır. TTK. m. 1427, sigorta hukukuna ilişkin genel hükümler içerisinde yer alan ve sigortacının tazminat ödeme borcunu düzenleyen hükümdür. TTK. m. 1427'ye göre, aynen tazmine ilişkin sözleşme yoksa sigorta tazminatı nakden ödenir. Sigorta tazminatı rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde sigortalıya yöneltilen tazminat talebinin sigortacıya bildirilmesinden kırk beş gün sonra muaccel olur. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez. Araştırmalar, sigortacıya yapılan bildirimden başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisini avans olarak öder. Borç muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer. Sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümleri geçersizdir.

TTK. m. 1427 hükmü sorumluluk sigortalarına uygulanırken, sorumluluk sigortalarına ilişkin bazı hususların dikkate alınması gerekir. Burada sigorta edilen riziko, meydana gelen iş kazasında oluşan zarar değil bu zarardan dolayı işverenin sorumlu olduğu miktar olduğundan, sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcunun muaccel olacağı tarih de sorumluluğun doğduğu an yani mahkeme kararının kesinleştiği ya da tarafların anlaşığı tarih dikkate alarak belirlenmelidir. Bu durumda sigortacının tazminat borcunun muacceliyet tarihi, işçinin veya hak sahiplerinin yada SGK'nın rücuen işverene açtığı dava sonucu kararın kesinleştiği tarih ya da bu kişilerin sigorta şirketinin de onayı ile dava açmadan anlaşığı tarihtir.

TTK. m. 1484/3'e göre "Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı"

³⁸ Ulaş, s. 812.

³⁹ Ulaş, s. 779.

ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer.” Bu hüküm her ne kadar zorunlu sorumluluk sigortaları başlığı altında düzenlenmiş olsa da, isteğe bağlı sorumluluk sigortası olan işveren sorumluluk sigortası bakımından da uygulanmalıdır. Esasen işveren sorumluluk sigortasında bu hükme de ihtiyaç olmayacaktır. Zira daha önce de belirtildiği üzere işveren sorumluluk sigortasının kapsamı, genel şartlarda “*Sosyal Sigortalar Kurumu’nun sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri*” olarak belirlenmiştir. SGK’nın işverene rücu etmesi halinde ise sigortacının sorumluluğu devam eder.

Şayet davacı işçiye Sosyal Güvenlik Kurumu’nca bağlanmış bir sürekli iş göremezlik ödeneği var ise, bunun peşin sermaye değerinin işverenden istenebilecek tazminat tutarından düşülmesi gerekmektedir⁴⁰. İşçinin Sosyal Güvenlik Kurumu’na başvurmaksızın, yani, hakkı olmasına rağmen kendisine sürekli iş göremezlik ödeneği bağlatmadan işverenden tazminat istemesi durumunda, işverenden talep edilebilecek tutardan işçinin Sosyal Güvenlik Kurumu’na başvurmayarak kendisine bağlanmasından imtina ettiği sürekli iş göremezlik gelirin, başvurma hakkının doğduğu tarih itibarıyla peşin sermaye değeri, mahsup edilebilecektir⁴¹. İşçi tarafından sigortacıya karşı doğrudan dava açıldığında da bu hususlar dikkate alınmalıdır.

Sorumluluk sigortalarında zamanaşımı ise TTK. m. 1482’de düzenlenmiştir. Hükme göre: “*Sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrar.*”

7. Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı

Sorumluluk sigortasında, zarar gören kişinin sigortacıya doğrudan dava hakkı eski TTK zamanında tartışmalıyken dahi, eski Borçlar Kanunu’nda işçilere bu hak tanınmıştı. TBK. m. 130’a göre de, “*Başkasını çalıştıran kişi, çalıştırdığı kişiye karşı hukuki sorumluluğunu güvence altına almak üzere sigorta yaptırmışsa, sigortadan doğan haklar doğrudan doğruya çalışana ait olur. Ancak, çalışana ödenecek sigorta tazminatı, genel hükümlere göre ödenecek tazminattan indirilir. Diğer hukuki sorumluluk sigortalarına ilişkin kanun hükümleri saklıdır.*”

Zarar görenin sigortacıya karşı doğrudan dava hakkı, tüm sorumluluk sigortaları bakımından yeni TTK. m. 1478’de düzenlenmiştir. Hükme göre, “*Zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilir.*”

İşçi ve onun hak sahipleri TBK. m. 130 ve TTK. m. 1478 hükmü gereği sigorta-

⁴⁰ Hakan KESER, “İşverence Mali Sorumluluk Sigortası Yapılması Durumunda İşveren Tazminat Sorumluluğunun Belirlenmesi”, **Sicil**, Aralık, 2008, s. 204.

⁴¹ Keser, s. 203.

cıya karşı doğrudan dava hakkına sahiptir. Fakat SGK'nın sigortacıya karşı doğrudan dava hakkı, TTK. m. 1478'deki "zarar gören" ifadesi sebebiyle ayrıca değerlendirilmelidir. Zira iş kazası sebebiyle zarar gören sıfatına sahip olan kişi, işçi ve onun hak sahibi olan yakınlarıdır. SGK zarar gören değil, işverenden aldığı prim karşılığında işçiye sigorta sağlayan bir kurumdur. SGK'nın işçiye ödediği tazminatlar da SGK'nın zararıdır dolayısıyla o da zarar görendir denilemez. Çünkü SGK aldığı primler karşılığında işçiyi sigorta etmektedir. Yani sigortalı işçiye yapılan ödemeler SGK'nın aldığı primler karşılığında üstlendiği borcudur, zararı değildir. Bu durumda SGK "zarar gören" değildir. Sadece, kanunen SGK'ya işverene rücu hakkı tanınmıştır. Bu sebeple kanaatimizce SGK'nın sigorta şirketine karşı doğrudan dava hakkı bulunmamaktadır.

8. Sigortacının Rücu Hakkı

Sorumluluk sigortalarında halefiyet kuralının uygulanıp uygulanmayacağı konusu doktrinde tartışılmıştır. Bir görüş sorumluluk sigortalarında halefiyet kuralının uygulanamayacağını savunmuştur⁴². Sorumluluk sigortalarında, zarardan sorumlu olan kişi sigorta ettirendir. Sigortacının sigorta tazminatını ödedikten sonra sigorta ettirene başvurması durumunda zarara sigorta ettiren katlanmış olur ki, sigorta sözleşmesi yapılmasının bir anlamı kalmaz. Bu sebeple sorumluluk sigortalarında halefiyet kuralının uygulanmaması gerektiği savunulmuştur. Diğer görüşe göre ise, sigorta ettiren ile birlikte zarar sorumlusuna karşı birlikte sorumlu olan kişilerin bulunması halinde, sigortacı sigorta ettirenin haklarına halef olabilecektir⁴³. Aksi takdirde, sigorta ettiren söz konusu kişilere rücu edebilecektir ki, bu durum, Türk Ticaret Kanunu'nun halefiyet kurumunun öngörülüş nedenlerinden biri olan zenginleşme yasağı ilkesine aykırılık teşkil eder⁴⁴.

ETK'da sorumluluk sigortasına ait hükümler dağınık bir halde olup bir sistem içinde düzenlenmemiştir⁴⁵. Yeni TK'da ise sorumluluk sigortaları ayrı bir bölümde incelenmiş ve 1481. maddede sorumluluk sigortalarında halefiyet düzenlenmiştir. Maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere, kanun koyucu, sorumluluk sigortalarında sigorta ettirenle birlikte sorumlu olan kişilerin bulunduğu sınırlı hallerde, sigortacının sigorta ettirene halef olabileceğini kabul etmiştir.

O halde iş kazasından dolayı işverenle birlikte sorumlu olan kimseler var ise,

⁴² Ahmet M. Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu", **AÜHF**, S. 1-4, C. 31, 1974, s. 424.

⁴³ Merih Kemal Omağ, "TTK ile 1992 Tarihli Belçika Kanunu Açısından Hukuki Sorumluluk Sigortaları", **Sigorta Hukuku Dergisi**, 1997, S. 1, s. 82; Kemal Şenocak, "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği", **AÜHF**, 2009 C. 58, S. 1, s. 219.

⁴⁴ Şenocak, s. 219.

⁴⁵ Omağ, **a.g.m.**, s. 90.

örneğin işveren vekili, iş güvenliği uzmanı yahut başka bir işçinin iş kazasının oluşmasında kusuru varsa sigorta şirketi sigorta tazminatını ifa ettikten sonra işverenin halefi olarak bu kişilere rücu edebileceği düşünülebilir. Fakat burada yeni TTK ile getirilen bir hükmün incelenmesi gerekir. TTK. m. 1473/2'ye göre, “*Sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar. Bu durumda sigorta bu kişilerin lehine yapılmış sayılır.*” Burada işveren sorumluluk sigortasının, işverenin işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yapıp yapılmadığı değerlendirilmelidir. İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m. 1'e göre “*işyerinde*” meydana gelebilecek iş kazaları sonucunda işverene terettüp edecek hukuki sorumluluk sigorta kapsamındadır. Yine daha önce de belirtildiği üzere Genel Şartlar m. 2/A'ya göre teminat dışı kalan iki hal, işyeri dışında meydana gelen iş kazalarıdır. Görüldüğü üzere işveren sorumluluk sigortasının kapsamı konusunda işyerine özel önem verilmiştir. Bu sebeple, işveren sorumluluk sigortası da işverenin işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yapılmış sayılır. Bu durumda sigorta TTK. m. 1473/2 gereği, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar ve sigortacı bu kişilere rücu edemez.

Sigortacının TTK. m. 1473/2 kapsamında yer almayan kişilere rücu etmesi ise mümkündür. Örneğin, işyerine malzeme getiren üçüncü kişilere ait araç veya gereçlerin yapacağı kazalar veya imalat hatası olan bir makine, araç veya gerecin sebebiyet vereceği kazalarda sigortacı buna sebep veren kişilere rücu edebilir⁴⁶.

SONUÇ

İşveren sorumluluk sigortasının kapsamı, iş kazası sonucu SGK'nın sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri ile SGK'nın rücu etmesi sonucu talep edilen tazminat miktarı ve dava masrafları ile avukatlık ücretidir. İşveren sorumluluk sigortasında riziko iş kazası sonucu SGK'nın sağladığı yardımları aşan bir zararın bulunması ve bu zararın tazminin işverenden talep edilmesi ile SGK'nın işçi veya işçinin hak sahiplerine ödeme yaptıktan sonra işverene rücu etme ihtimalidir. Sigorta edilen sorumluluk, iş kazası nedeniyle, işçi ve onun hak sahipleri tarafından talep edilecek tazminatların en son işveren üzerinde kalacak olan kısmı, yani işçinin sosyal sigorta tarafından karşılanmayan zararlardır.

İş kazasının meydana geliş şeklinin araştırılması ile ilgili müfettiş ve araştırma giderleri, işverenin kanuni sorumluluk ölçülerinin üstünde kalan zararları bir sözleşme nedeniyle tazmin etmesi halinde bu kısım, işverenin kasıtlı davranışı sonucu meydana gelen iş kazasından doğan sorumluluk sigorta teminatının kapsamına dahil değildir

Davacı işçiye Sosyal Güvenlik Kurumu'nca sürekli iş göremezlik geliri bağlan-

⁴⁶ Aktaş, s. 113.

mıssa ya da bağlanmamış olmasına rağmen bağlanması için gerekli şartlar varsa, bunun peşin sermaye değerinin işverenden istenebilecek tazminat tutarından düşülmesi gerekmektedir. Dolayısıyla sigortacının sorumlu olduğu tutarın belirlenmesinde bu husus önemlidir.

İşçi ve onun hak sahipleri TBK. m. 130 ve TTK. m. 1478 hükmü gereği sigortacıya karşı doğrudan dava hakkına sahiptir. Fakat SGK “zarar gören” değildir. Sadece, kanunen SGK’ya, işverene rücu hakkı tanınmıştır. Bu sebeple kanaatimizce SGK’nın sigorta şirketine karşı doğrudan dava hakkı bulunmamaktadır.

Sigortacının işveren dışındaki sorumlulara rücu etmesi konusunda TTK. m. 1473/2 hükmü önemlidir. İşveren sorumluluk sigortası, işverenin *işletmesi ile ilgili sorumluluğu için* yapılmış sayılır. Bu durumda sigorta TTK. m. 1473/2 gereği, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar ve sigortacı bu kişilere rücu edemez.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Muzaffer: “İşveren Sorumluluk Sigortası”, **Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri**, İstanbul, 1977.
- Atabek, Reşat: **Sigorta Hukuku**, İstanbul, 1950.
- Ayli, Ali: “Türk Sigorta Hukukunda Rizikoyu Ağırlaştırmama Ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 10, C. 10, S. 2.
- Bozer, Ali: **Sigorta Hukuku**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1965.
- Büyükkaya, Alaattin: “İşveren Sorumluluk Sigortasının Mahiyeti”, **Sigorta Dünyası**, C. 20, S. 230, 1979.
- Can, Mertol: **Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Genel Bir Bakış**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, t.y.
- Diñç, İnan Deniz: “Türk Hukukunda İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko Ve Teminatın Kapsamı”, **Ergon Çetingil Ve Rayegan Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı**, 2007.
- Kender, Rayegan: “İşveren Sorumluluk Sigortasında Akit Öncesi İhbar Görevi”, **Vecdi Aral’a Armağan**, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2001.
- Kender, Rayegan: **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, On İki Levha, 12. Baskı, İstanbul, 2013.
- Keser, Hakan: “İşverence Mali Sorumluluk Sigortası Yapılması Durumunda İşveren Tazminat Sorumluluğunun Belirlenmesi”, **Sicil**, Aralık, 2008.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. : “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu”, **AÜHFHD**, S. 1-4, C. 31, 1974.

- Memiş, Tekin: **Yangın Sigortasında Riziko**, Seçkin, Ankara, 2001.
- Omağ, Merih Kemal: **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, 1985.
- Omağ, Merih Kemal: “TTK ile 1992 Tarihli Belçika Kanunu Açısından Hukuki Sorumluluk Sigortaları”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, 1997, S. 1.
- Ölmez, Fatih: **Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Öztan, Fırat: **Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1966
- Şeker Öğüz, Zehra: **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi**, İstanbul, Filiz, 2010.
- Şenocak, Kemal: “Türk Ticaret Kanunu’nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği”, **AÜHFD**, 2009 C. 58, S. 1.
- Ulaş, Işıl: **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku: Genel Hükümler-Mal ve Sorumluluk Sigortaları**, 8. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s. 775.
- Ünan, Samim: **İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko**, Beta, İstanbul, 1998.
- Ünan, Samim: “Türk Ticaret Kanunu Taslağı”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, S. 1, 2005